

Kronisk utmattelsessyndrom (CFS/ME) hos barn og unge

Vegard Bruun Wyller

Barnelege, førsteamanuensis dr. med.
Enhet for kronisk utmattelsessyndrom
(www.oslo-universitetssykehus.no/me)

OUS Rikshospitalet

Birger (14 år)

Skoleflink, pliktoppfyllende gutt. Aktiv orienteringsløper.

Vedvarende følelse av kraftig utmattelse i etterkant av en skoletur til Auschwitz, der han også hadde en langvarig, influensaliknende sykdom

Innsøvningsvansker

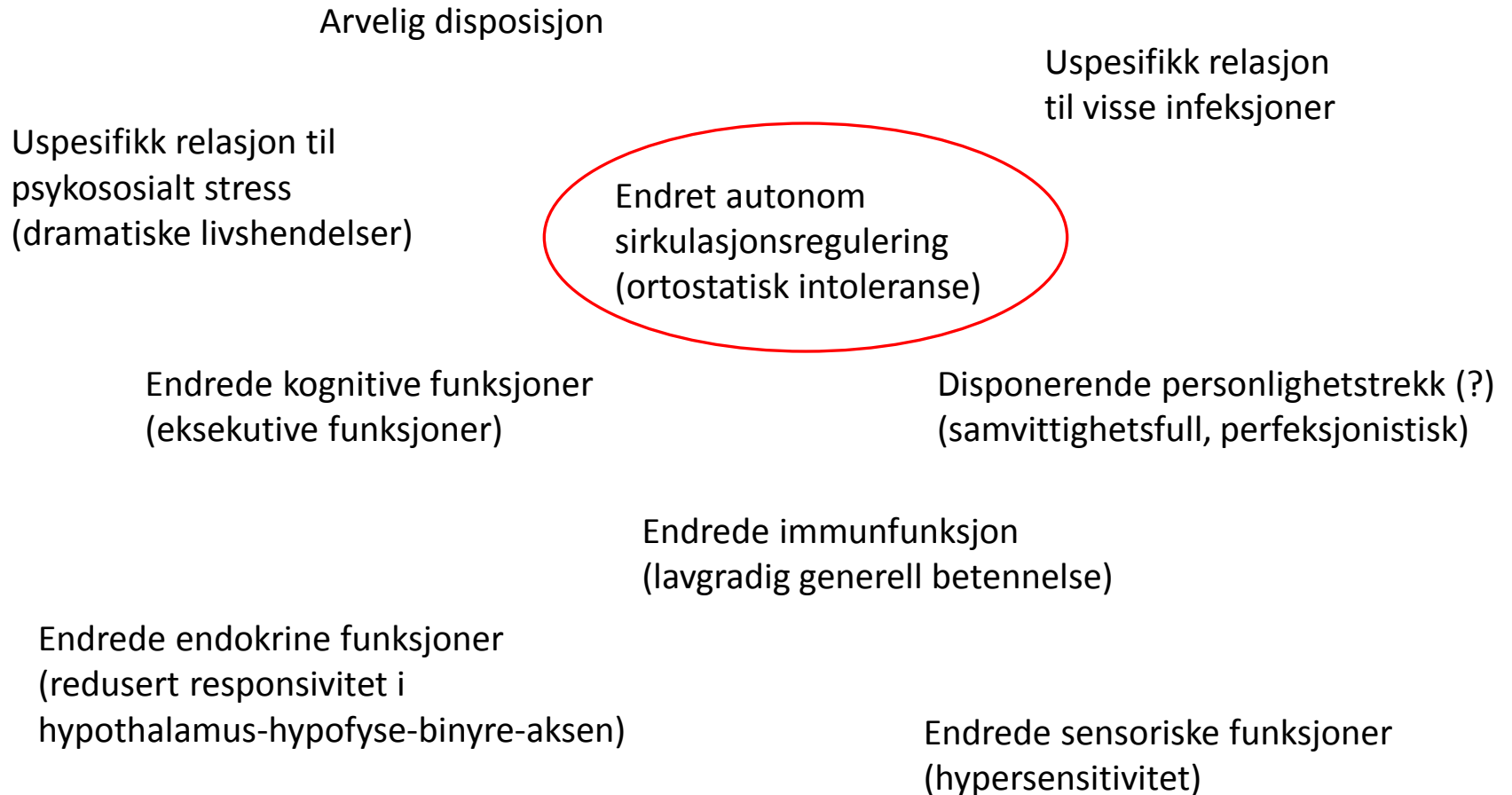
Vekslende varme og kuldefølelse

Hodepine, svelgsmerter

Hjemmeundervisning 1 gang pr. uke. Går 100 meter tur med hunden daglig. Mye TV-titting.

Bakgrunn

Sykdomsmekanismer – hva vet vi?

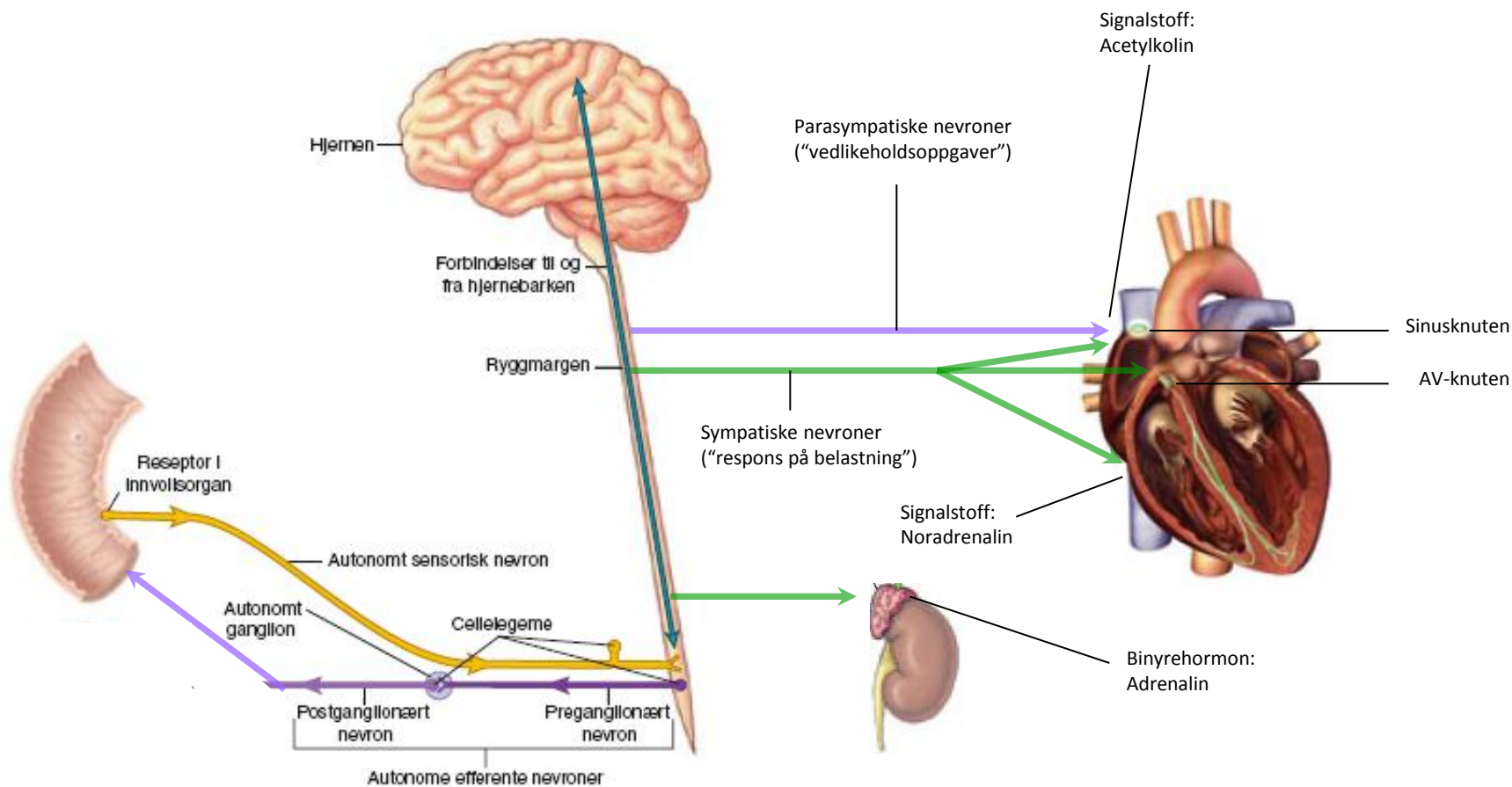

Tidligere forskningsprosjekt – utgangspunkt

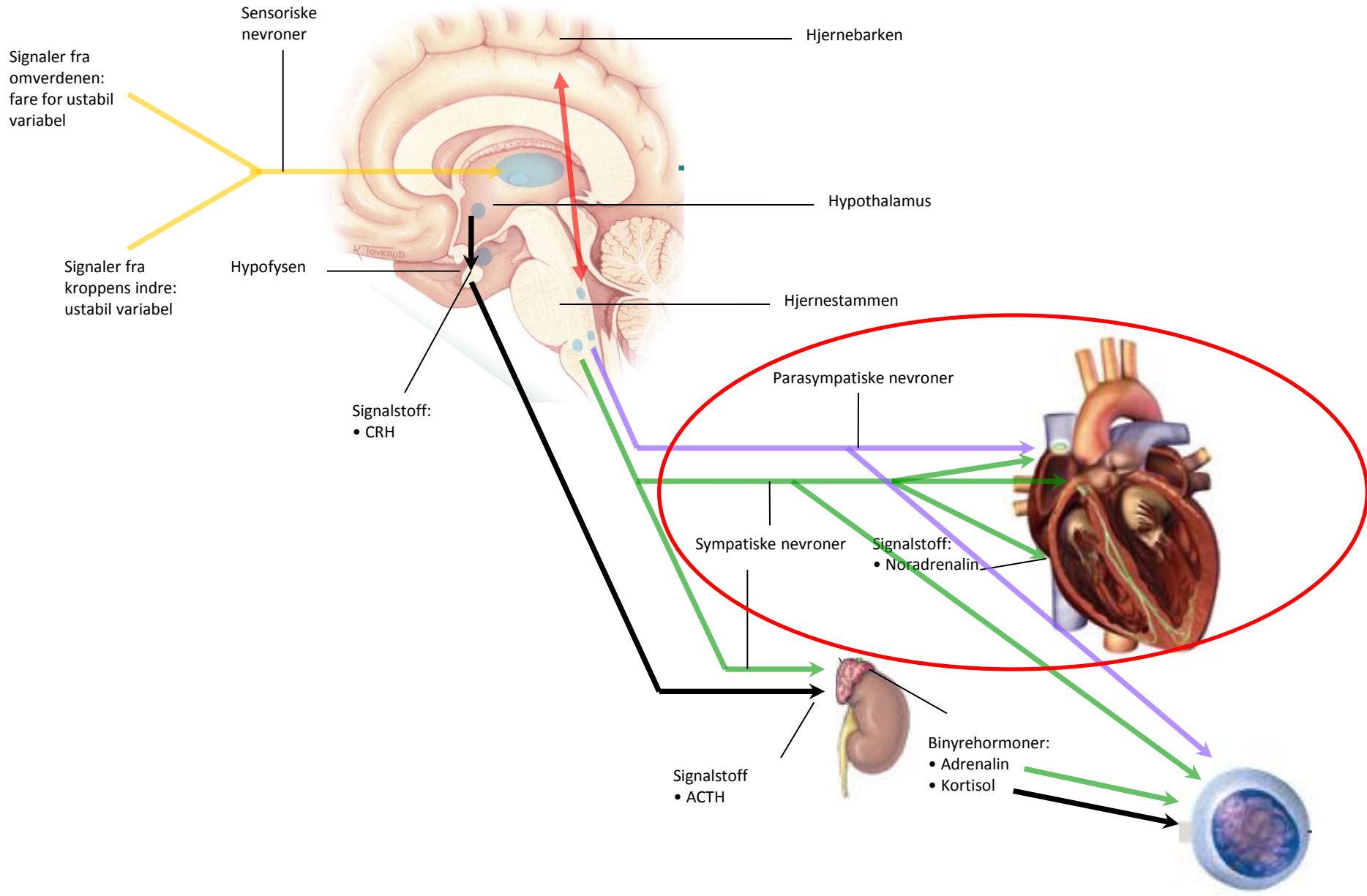
Hypotese

Kronisk utmattelsessyndrom er forbundet med endringer i sirkulasjonsreguleringen, noe som må skyldes endret aktivitet i det autonome nervesystemet

Det autonome nervesystemet

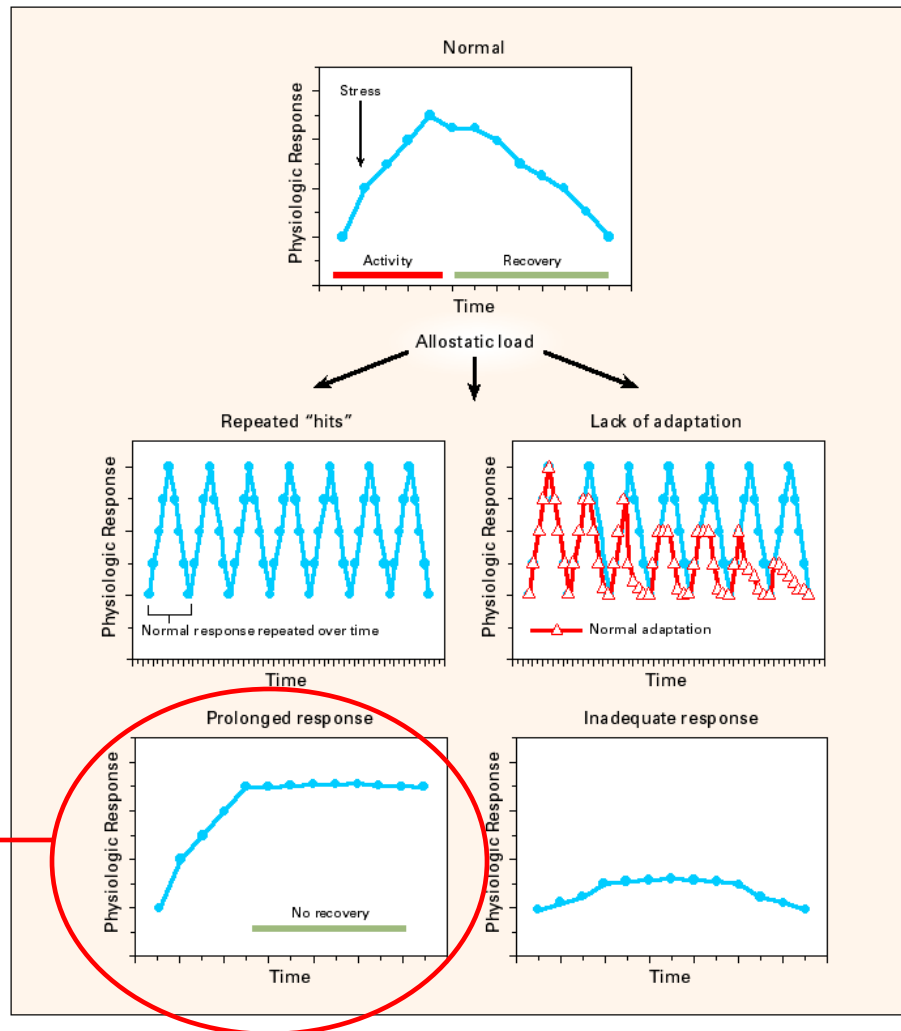

Hovedtrekk i stressresponsen

Stressresponser og sykdom

- Normale responser er nødvendig for å unngå sykdom
- Unormale responser kan forårsake sykdom

"Sustained arousal"
Vedvarende stress-
responser

Tidligere forskningsprosjekt – resultater

Hvileverdier (gjennomsnitt)

	<i>Kontroller</i>	<i>Pasienter</i>
Hjertefrekvens (slag/min)	65.7	75.8
Middelblodtrykk (mm Hg)	80.3	84.6
Slagvolum (indekstert) (ml/m ²)	41.3	37.4
Total perifer motstand (indekstert) (mm Hg/l/min/m ²)	11.1	11.6
Noradrenalin (plasma) (pmol/L)	1265	1664
Adrenalin (plasma) (pmol/L)	171	229

Røde tall: p<0.05

• Wyller VB, Due R, Saul JP, Amlie JP, Thaulow E. Usefulness of an abnormal cardiovascular response during low-grade head-up tilt-test for discriminating adolescents with chronic fatigue from healthy controls. *Am J Cardiol* 2007; 99: 997-1001.

• Wyller VB, Godang K, Mørkrid L, Saul JP, Thaulow E, Walløe L. Abnormal thermoregulatory responses in adolescents with chronic fatigue syndrome: relation to clinical symptoms. *Pediatrics*, in press.

Oppsummering - tidligere forskning

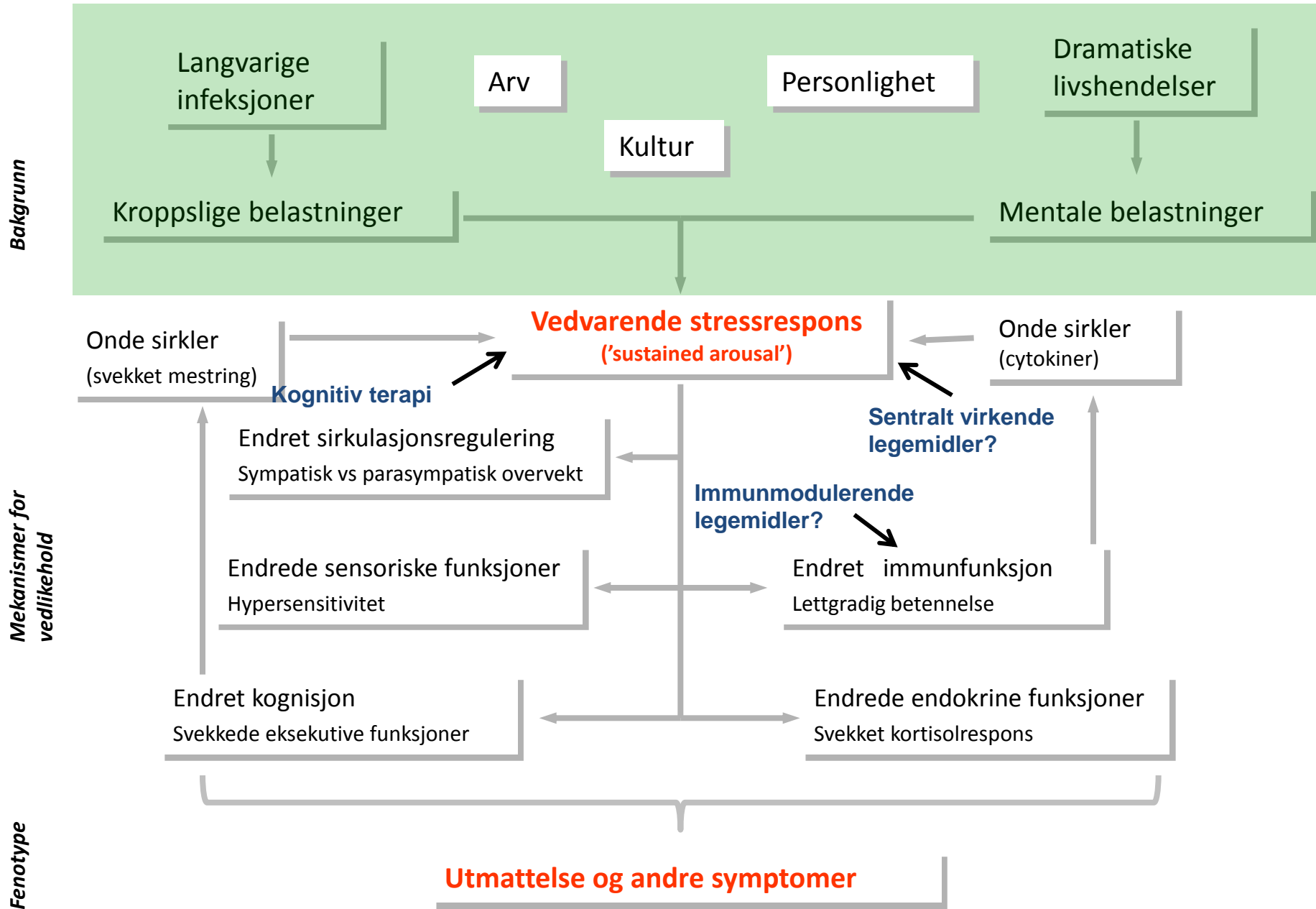
Pasienter med CFS/ME har:

- Økt sympatisk nerveaktivitet og økt adrenalinutskillelse i hvile
- Endret sympatisk nerveaktivitet ved ulike belastninger

Fortolkning

CFS/ME kjennetegnes av "sustained arousal" – eller vedvarende stressrespons

Modell for vedvarende stressrespons ved CFS/ME

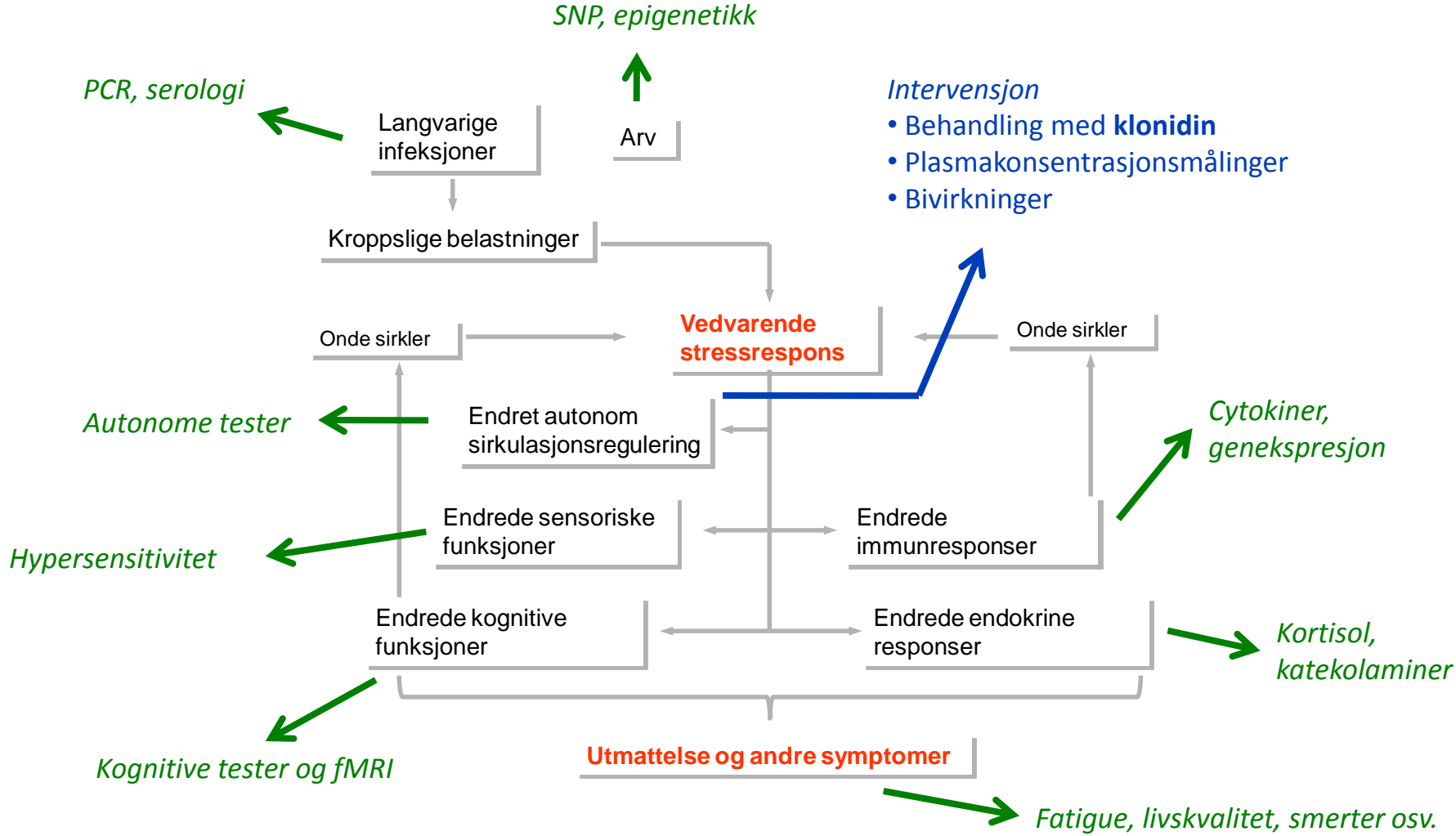
Pågående studie

NorCAPITAL

The Norwegian Study of Chronic Fatigue Syndrome in Adolescents
Pathophysiology and Intervention Trial

Problemstillinger NorCAPITAL

Klonidin ved CFS/ME – teoretiske overveielser

Klonidin er agonist til hemmende, presynaptiske α_2 -adrenerge reseptorer i CNS

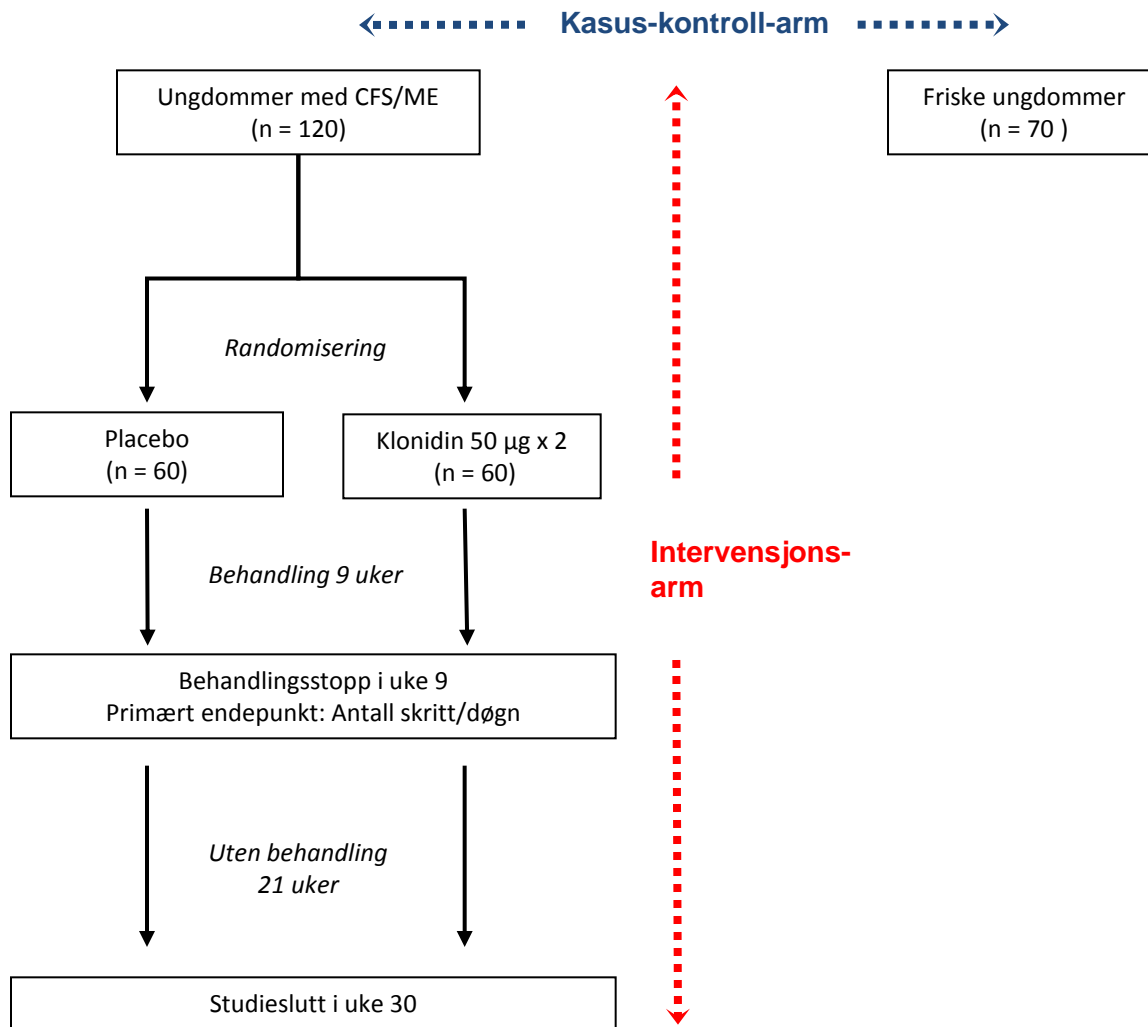
Klonidin...

- Hemmer sympatisk nerveaktivitet – senker blodtrykket
- Stimulerer parasympatisk nerveaktivitet
- Bedrer kognitive funksjoner – bl.a. ved AD/HD
- Virker lett betennelsesdempende
- Virker lett smertestillende – adjuvans ved anestesi

Gunstig bivirkningsprofil i lave doser

Overordnet design NorCAPITAL

April 2012:
Inklusjon fullført

Juni 2012:
Ca. 90 fullført

Siste pasient til siste kontroll:
1/11-2012

Preliminære resultater

A. Symptomer

Fatigue og funksjon. Gjennomsnitt

	CFS-pasienter	Friske	p-verdi
FSS score (1 - 7)	6.1	1.9	0.000
FDI score (0 - 4)	1.6	0.1	0.000

Konklusjon:

- *Betydelig symptombelastning (fatigue, smerter, kognisjon osv)*
- *Betydelig funksjonstap*

B. Mikrobiologi

	CFS/ME						Friske					
	Negativ		Positiv		Gråsone		Negativ		Positiv		Gråsone	
B_EBV_PCR	88	97.8	1	1.1	1	1.1	24	100.0	0	0.0	0	0.0
B_CMV_PCR	90	100.0	0	0.0	0	0.0	24	100.0	0	0.0	0	0.0
B_HHV6_PCR	86	96.6	0	0.0	3	3.4	20	87.0	3	13.0	0	0.0
B_Enterovir_PCR	88	100.0	0	0.0	0	0.0	23	100.0	0	0.0	0	0.0
B_ParvoVir_PCR	86	97.7	2	2.3	0	0.0	21	91.3	2	8.7	0	0.0
B_adenovirus_PCR1	88	100.0	0	0.0	0	0.0	22	95.7	0	0.0	1	4.3
S_EBV_antiEBNA	41	48.2	36	42.4	8	9.4	12	50.0	10	41.7	2	8.3
S_EBV_IgMVCA	60	90.9	1	1.5	5	7.6	19	100.0	0	0.0	0	0.0
S_EBV_IgGVCA	29	43.9	21	31.8	16	24.2	12	63.2	4	21.1	3	15.8
S_CMV_IgM	87	98.9	0	0.0	1	1.1	23	95.8	0	0.0	1	4.2
S_CMV_IgG	46	51.7	42	47.2	1	1.1	10	41.7	13	54.2	1	4.2
S_ParvoVir_IgM	85	95.5	2	2.2	2	2.2	24	100.0	0	0.0	0	0.0
S_ParvoVir_IgG	44	49.4	40	44.9	5	5.6	12	50.0	10	41.7	2	8.3
S_Mycopl_IgM	59	72.0	6	7.3	17	20.7	19	82.6	1	4.3	3	13.0
S_Myopl_IgG	7	63.6	4	36.4	0	0.0	0	0.0	1	100.0	0	0.0

Konklusjon: Ingen åpenbare forskjeller mellom pasienter og friske

C. Immunologi

	<i>CFS/ME</i>	<i>Friske</i>	<i>p-verdi</i>
B_Hb_gdl	13.44	13.39	0.872
B_Levk_mrd	5.96	5.92	0.889
B_TRC_mrd	287.75	279.15	0.609
B_NeutGr_mrd	3.00	3.09	0.731
B_Lymfo_mrd	2.27	2.11	0.228
B_Mono_mrd	0.50	0.51	0.965
B_Eosin_mrd	0.17	0.18	0.622
B_Baso_mrd	0.02	0.02	0.713
P_Na_mmoll	141.63	141.15	0.290
P_Kal_mmoll	3.84	3.95	0.029
P_Kreat_mimoll	55.77	58.05	0.345
P_CRP_mgL	1.63	0.81	0.020
P_ALAT_UL	17.33	13.25	0.002
P_GT_UL	16.03	13.00	0.010
P_Album_gL	44.86	44.40	0.383

Konklusjon: Lettgradig generell betennelsesrespons ved CFS/ME?

D. Sensorisk funksjon

Algometertest. Gjennomsnitt

	<i>CFS/ME</i>	<i>Friske</i>	<i>p-verdi</i>
NeglVe (N)	17.7	27.8	0.000
NeglHø (N)	19.2	30.3	0.000
TrapVe (N)	15.1	21.5	0.001
TrapHø (N)	15.6	24.5	0.000
SupraVe (N)	16.9	25.1	0.001
SupraHø (N)	17.1	27.7	0.000

Konklusjon:

- *Generalisert sensorisk hypersensitivitet?*

E. Kognitive tester

WISC (Wechsler Intelligence Scale for Children), arbeidsminne. Gjennomsnitt

	<i>CFS-pasienter</i>	<i>Friske</i>	<i>p-verdi</i>
Tallhukommelse, forlengs	8,4 (8,0 – 8,8)	9,8 (8,9 – 10,6)	0,004
Tallhukommelse, baklengs	5,9 (5,5 – 6,3)	7,2 (6,3 – 8,1)	0,008

**D-KEFS (Delis-Kaplan Executive Function System), color-word interference (stroop-test).
Gjennomsnitt**

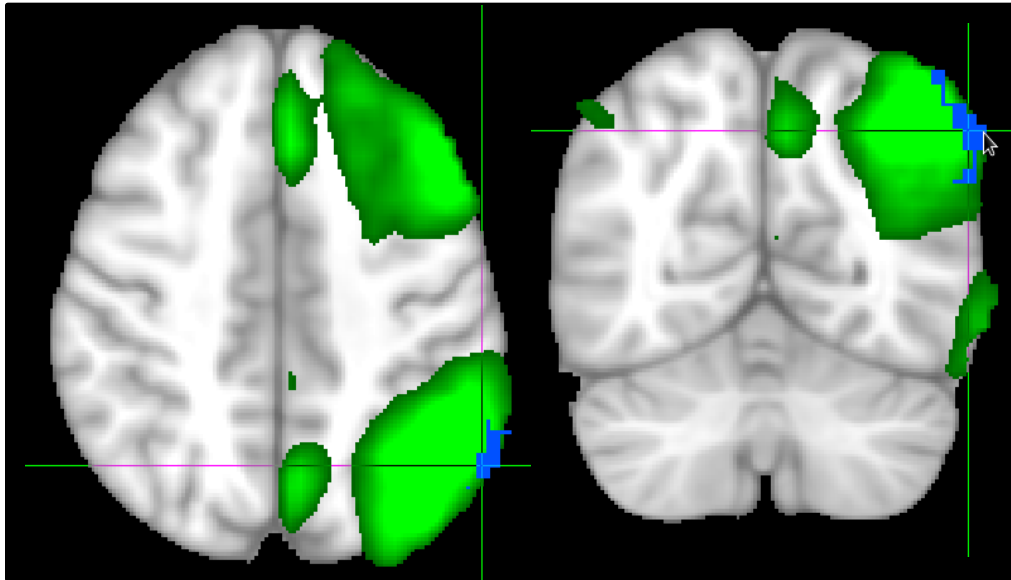
	<i>CFS-pasienter</i>	<i>Friske</i>	<i>p-verdi</i>
D-KEFS 1 (tid i s)	34,9 (33,5 – 36,4)	31,8 (29,2 – 34,4)	0,038
D-KEFS 2 (tid i s)	26,7 (25,4 – 28)	23,6 (21,7 – 25,4)	0,006
D-KEFS 3 (tid i s)	59,7 (56,8 – 62,7)	53,6 (48,5 – 58,7)	0,038

Konklusjon:

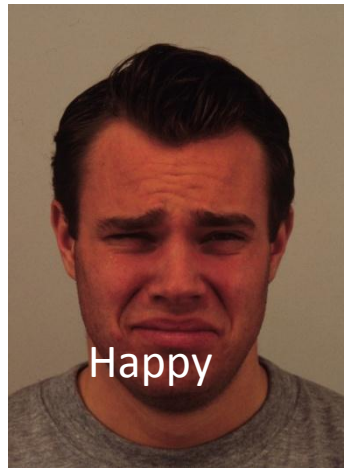
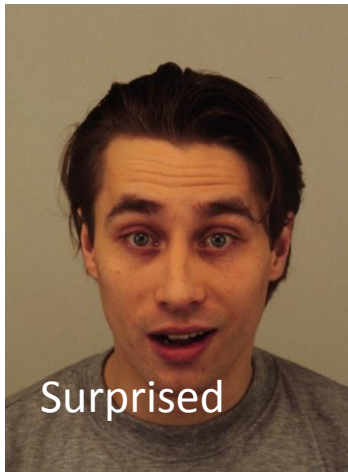
- *Dårligere arbeidsminne og mental fleksibilitet -> svekkede eksekutive funksjoner - > endrede frontallappsfunksjoner?*

F. fMRI av hjernen

Forskjeller pasienter/friske i hvile

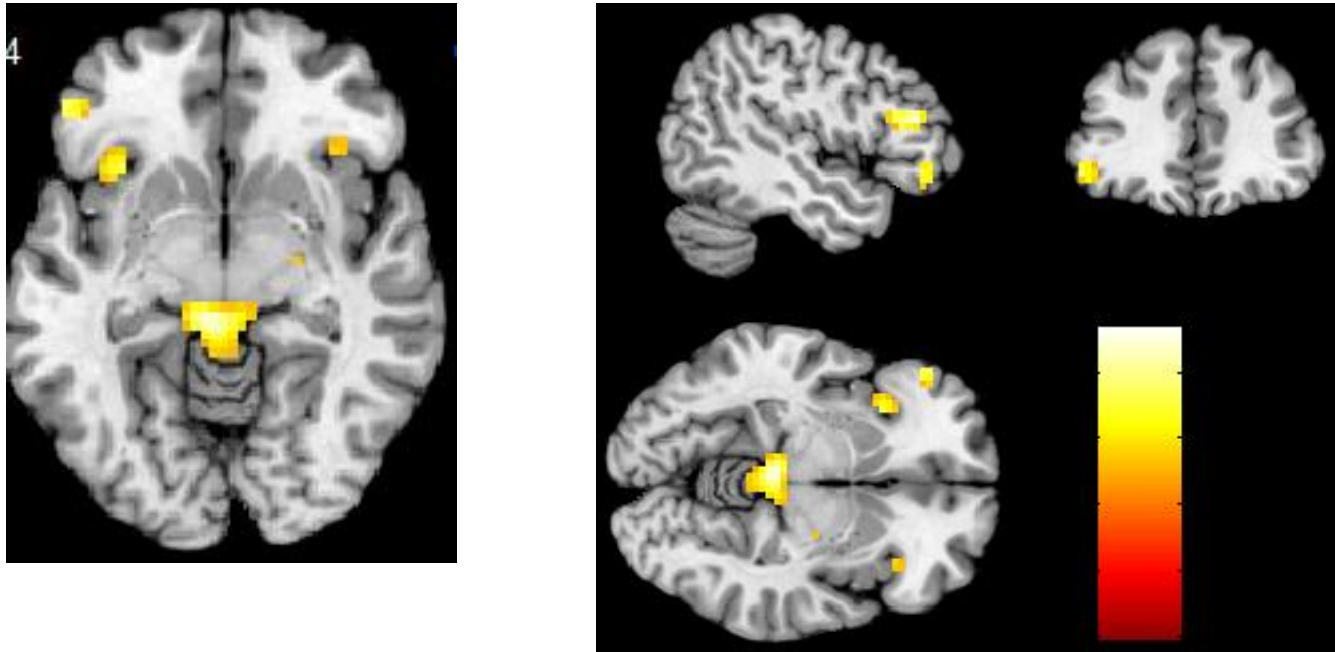
Emosjonell Stroop-test

Instruksjon

- Si hva ansiktsuttrykket viser
- Overse den tekstlige beskrivelsen

Forskjeller pasienter/friske ved emosjonell stroop

Konklusjon:

- *Fronto-parietal overaktivitet i hvile - > passer med endrede oppmerksomhetsfunksjoner*
- *Endret aktivitet i insula og prefrontalt ved emosjonell stroop - > passer med endrede eksekutive funksjoner og endret interoepsjon*
- *Endret hjernestammeaktivitet ved emosjonell stroop -> passer med endrede stressresponser*